

Dossier

30 ANYS DE LA 'LLEI DEL CATALÀ'

JOSEP SALMERON
PALMA

El febrer de 1984, dos anys abans que s'aprovés per unanimitat la Llei de normalització lingüística (LNL), de la qual enguany se celebra el trentè aniversari, l'aleshores director general de Cultura, Pere Muntaner, va reunir tècnics lingüistes per portar a terme una important tasca: redactar el text de la norma. Entre aquests hi eren Gabriel Jané, Bartomeu Rotger, Joan Alegret, Marina Valdeperas i Marià Torres. Així ho recorda Joan Miralles, que també n'era un.

Només les Illes Balears eren el territori amb una llengua pròpia diferent del castellà que encara no tenia una llei que n'emparés el dret d'ús i ensenyament. Joan Miralles, aleshores cap de departament de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears, va encetar la tasca de redactar la llei "posant damunt la taula la Constitució espanyola i les lleis de normalització de Galícia, el País Basc, el País Valencià i Catalunya. Aquestes eren les regles del joc". Amb tot, Miralles explica que es va centrar en la llei de Catalunya i en una idea a seguir: "El català és l'única llengua pròpia d'expressió escrita i oral". I així havia de ser per-

què ho recollia l'Estatut (i encara hi surt) gràcies a l'especificació de dues comarques que van ser clau per deixar constància de la identitat lingüística de les Illes Balears.

Prioritzar la llengua pròpia

El text de la llei, conta Miralles, va ser escrit amb els temps verbals en present; "res de futur", perquè tot allò que s'hi especifica no es deixés en paper banyat. Es va servir de la LNL de Catalunya i Galícia per crear-la, encara que la balear és l'única que sobre toponímia té un enfo-

Modificació
Davant una societat multilingüe, la llei demana rebre reformes

camment molt més treballat que els de la resta de l'Estat, explica Miralles. També s'havia de deixar constància que el català era una llengua que en aquells moments estava "molt malalta" i per aquest motiu "no es podien col·locar les dues llengües oficials al mateix nivell". Això suposava dotar el català de més presència a tots els àmbits de la societat. Encara avui es reflecteix aquesta necessitat perquè el català sigui normalitzat a les Balears, tal com ho remarca el sindicat STEI, en un comunicat que demana al Govern in-

centivar-ne la presència i l'ús en l'educació, l'administració, els mitjans de comunicació, les tecnologies de la comunicació i la informació (TIC), i també al carrer.

Els personatges de la llei

Qui era president del Govern balear llavors, Gabriel Cañellas (Aliança Popular), va ser una figura clau perquè es dugués a terme l'aprovació del text de la llei. No sols ell, també altres polítics de l'època, "els quals tenien una ferma confiança cap als tècnics i la UIB", reconeix Joan Miralles. I és que als corredors del Parlament i dins l'hemicle autonòmic s'hi respirava un ambient "amb un esperit per arribar a un gran consens entre tots els partits".

També en varen ser protagonistes la societat civil i diverses entitats que sortiren amb 'La llengua viva i al carrer'. Aquest va ser el lema del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que a les Illes va ser inaugurat just l'endemà que es ratificà la llei, el 30 d'abril de 1986. Per aquest motiu, la societat il·lenca ho va viure amb més entusiasme, perquè tenia, a la fi, la llei que defensava el dret lingüístic dels catalanoparlants: "Va despertar esperances a tota la població", afirma Joan Melià, que era professor i va participar en la coordinació de les activitats

La Llei que va néixer fruit del consens polític

Del Parlament del 1986 va sortir ratificat el text legislatiu que emparava la llengua pròpia de les Illes

Celebració per posar en valor l'“entesa” i la “llengua”

Entitats i polítics assisteixen a l'acte commemoratiu

J. SALMERON
PALMA

Tal com va avançar el Govern, a través de la Conselleria de Cultura, ahir es va celebrar l'acte per commemorar el trentè aniversari de l'aprovació de la Llei de normalització lingüística (LNL). I així va ser. Un acte purament institucional en el qual van participar els departaments de Política Lingüística dels territoris catalanòfons de l'Estat: el País Valencià, Catalunya, l'Aragó i les Illes Balears. També s'hi va veure la presència de representants de diferents grups polítics il·lenes i dels consells insulars.

La música de Iago Aguado i Joana Gomila va donar inici a l'esdeveniment, que tingué lloc a l'Aljub del Museu d'Art Contemporani de Palma. Es Bahard, en un acte presidit per la presidenta del Govern, Francina Armengol.

L'acompanyava la consellera de Transparència, Cultura i Esports, Ruth Mateu, que va ser la primera a pronunciar el seu parlament. Hi va destacar el consens a què es va arribar perquè s'aprovés la llei el 1986 com a "necessari, si voleu construir una societat cohesionada, madura i que avanci en el desenvolupament dels principis democràtics, sense complexos". Això no obstant, va afirmar Mateu, encara "queda molt de camí per recórrer fins a garantir que els ciutadans de les Balears puguin decidir emprar la llengua catalana en condicions de normalitat en qualsevol àmbit de la societat". Tot seguit, la directora

Unitat
La presència dels governs catalanòfons va servir per compartir els seus lligams

Nostàlgia
Armengol va reiterar el consens que hi va haver el 1986 per aprovar la llei

general de Política Lingüística del Govern, Marta Fuxà, va destacar el treball dels seus homòlegs amb la intenció d'establir llaços entre tots quatre executius i visibilitzar la unitat lingüística.

En la mateixa línia, els caps de Política Lingüística valencià i aragonès, Rubèn Trenzano i José Ignacio López; i la subdirectora general de Política Lingüística catalana, Marta Xirinachs, a més de parlar cadascun de la importància per a la societat catalanoparlant de les respectives lleis de normalització lingüística vigents als seus territoris, varen compartir les paraules de Fuxà de reforçar els lligams per assolir una cohesió social major en matèria de llengua.

Finalment, Francina Armengol va concloure l'acte institucional i va tornar a destacar "l'entesa" a la qual varen arribar els partits polítics del 1986, els quals "van saber deixar de banda les diferències". La presidenta del Govern va afirmar ahir divendres que d'aquell "model de consens, n'hem de continuar prenent nota".

Una 'festa' a les quatre illes

Aquest acte dona inici a una programació d'activitats que giraran al voltant de la Llei a la resta de les Illes. El proper 18 de maig Formentera acollirà una conferència impartida pel lingüista Gabriel Bibiloni. L'1 de juny, Eivissa rebrà una jornada d'anàlisi sobre la LNL des de diferents punts de vista. I, finalment, Menorca tancarà la programació, el 15 de juny, amb la projecció d'un documental.

Els principals diaris de les Illes Balears de l'època van publicar, l'endemà, la crònica del decurs parlamentari d'aquell dia en què es va aprovar la Llei de normalització lingüística. HERMOTECA BIBLIOTECA MARCH

que s'hi van dur a terme durant aquells dies.

Nou consens per modificar-la

Amb tot això, trenta anys després la llei ha sofert forts canvis en detriment de la llengua, i així es va viure durant el Govern de José Ramón Bauzá, que va ser capaç de mobilitzar tota una societat per defensar la identitat, la cultura i la llengua de les Balears.

En aquest moment la llei "s'ha de desplegar per encetar noves modificacions", reconeix Melià, qui subratlla que s'ha de mantenir "el consens amb què es va fer en el seu moment, quan va ser aprovada: cercar complicitat amb altres forces i la voluntat de participació de la societat", ja que, segons Melià, "normalitzar una llengua no es pot fer si la població no s'hi veu involucrada".

Les Illes han vist en aquestes tres dècades com les llengües que s'hi parlen arriben al nombre de 160, segons afirma Melià segons dades extretes d'un estudi que es va publicar el 2010. A més dels canvis demogràfics i la globalització provocada per les TIC, "s'hauria de tractar l'anglès en les modificacions de la Llei de normalització lingüística". El Govern ja ha afirmat que espera l'informe del Consell Social per encarar noves propostes.

Nou han estat les legislatures que ha vist passar la llei

59 Diputats

La unanimitat del Parlament en aquell 29 d'abril de 1986 estava formada pels partits PSM, Partit Socialista de les Illes Balears, Aliança Popular i Unió Mallorquina.

Any 1988

El TC n' anul·la articles

Dos anys després d'aprovar-se la llei, el Tribunal Constitucional va declarar nul l'article 5.2 i un incís de l'article 7.1. Feien referència a l'ús del català en l'àmbit judicial.

Any 2016

Recuperació

Després del Govern Bauzá, que va deixar el català com a mèrit per accedir a l'Administració pública, el Parlament aprova al febrer que el català torni a ser un requisit.

L'acte commemoratiu d'aquest divendres va tenir la presència, per primera vegada, dels caps de Política Lingüística de les Illes, País Valencià, Aragó i Catalunya. ISAAC BUJ

30 ANYS DE LA 'LLEI DEL CATALÀ'

MARGALIDA MATEU
PALMA

Els fills de la normalització lingüística

Els infants que s'educaren en català han esdevingut factor clau per al desenvolupament de la llengua

Quan l'any 1986 s'aprovà la Llei de normalització lingüística, els infants de llavors es trobaven amb un nou panorama, sense ser-ne conscients, però a les escoles públiques la normalitat en l'ensenyament va passar a ser de manera progressiva en llengua catalana. Un dels objectius de la llei és el de garantir el coexistència i l'ús del català com a llengua vehicular en l'ensenyament. Aquesta fou la teoria. Ara bé, com ho visqueren els infants de les Illes en el dia a dia? Ho hem demanat a joves que aleshores eren petits i ens han explicat la seva experiència en algunes de les escoles de Mallorca, Menorca i Eivissa. S'ha de recalcar que hem trobat moltes disparitats si ens referim a infants que han estudiat en escola pública o privada. A la privada, la majoria de nins continuen aprenent en castellà llevat de l'assignatura de català o llengua vernacle. Avui, trenta anys després, a la majoria d'escoles privades l'ensenyament és predominantment en llengua castellana. Pel que fa a l'escola pública, coneguem-ne els següents tres testimonis.

Ve la televisió a l'escola

Toni Bonet (1984) ens relata com, un dia del curs 1995/96, la rutina diària de la classe de 6è d'EGB del Col·legi Públic encara no era CEIP - Joan Veny i Clar, de Campos, es va veure trastocada per la notícia que "ens acabava de donar la nostra tutora: la setmana següent vindrien uns càmeres de l'Informatiu Balear a gravar-nos. 'A nosaltres? Jo no hi vull sortir, a la tele, que em fa vergonya!', deia un company. Una alumna, més atrevida, li responia: 'Idò jo sí, i diré a ma mare que posi les notícies! Quina il·lusió, jo a la televisió!'. 'No tenc video, no ho podré gravar', es queixava un tercer. El motiu de la visita de la premsa no ens interessava gaire, a nosaltres, alumnes d'11 i 12 anys. De fet, ni l'acabàvem d'entendre. L'escola ha guanyat el premi Baldiri Reixac de la Fundació Carulla. Des dels cursos 1985/86 emprà el català com a llengua vehicular i d'ensenyament a totes les seves assignatures; va ser un dels primers centres educatius a fer-ho. Els nins de l'aula vàrem continuar parlant entre nosaltres sobre com ens en sortíem d'aquell gran embolic de la tele, ignorant el que ens havia explicat la professora. De fet, no va ser fins molts anys més tard que vaig saber que hi havia centres educatius que, de manera conscient i explícita, havien decidit que la llengua vehicular de totes les seves assignatures fos el català. I que això havia estat un gran avanç que havia costat molt assolir. Potser podia ser d'una altra manera? Hi insistesc, temps després de deixar de ser alumne de l'escola vaig descobrir -fet que em va sorprendre molt- que el que havia viscut durant tota la meua educació a Infantil, Primària, ESO i Batxillerat -una escolarització 100% en català, excepte les matèries de castellà i anglès- no ha-

Adaptació
A l'inici, en algunes escoles, el català era la llengua vernacle

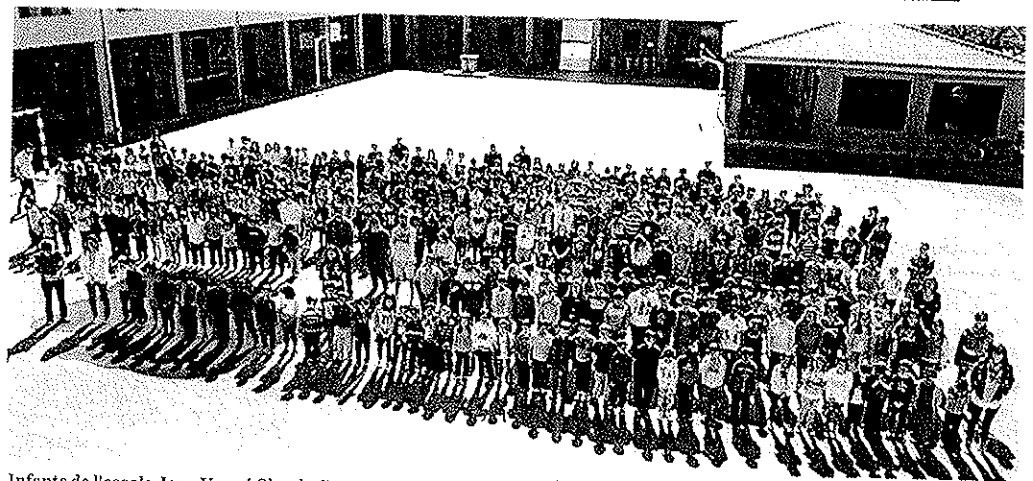
via estat la norma general a altres pobles o centres i, a més, es podia tornar a modificar en un altre sentit. L'ús de la llengua que fèiem a l'escola -totes les assignatures en català- ni me'l plantejava: el veia com un fet del tot natural, gens problemàtic. Certament, de llavors ençà han passat 20 anys, i la realitat social del Campos rural d'aquell temps ja no es tornarà a repetir. No obstant això, viure amb naturalitat la qüestió lingüística i la seva legislació hauria de ser una constant", conclou Bonet.

Borja Contreras és de Maó, de pare militar, de Mèrida, i de mare de Talavera de la Reina. Arribaren a Menorca per feina; ell, però, ja va néixer a l'illa. "De fillot anava a l'es-

cola pública del Castell i, tot i que ens ensenyaven moltes de les assignatures en català, fins que no vaig arribar a l'institut no em vaig atrevir a parlar-lo". Ara bé, el va aprendre tant a l'escola com també -ens comenta- "mirant la televisió: TV3 i el Club Súper 3". Borja explica que a l'escola Àngel Ruiz i Pablo del Castell la situació social i lingüística estava bastant separada: per una banda, hi havia els fills dels immigrants que parlaven en castellà i de classe social més baixa i que "treien més mala nota", i per altra, hi havia els menorquins, que "rallaven en menorquí i amb poder adquisitiu més alt". Borja se sentia una mica estrany. "Jo era un alumne exemplar, treia bones notes i estudiava, però

em relacionaven amb els castellano-parlants". Fou a poc a poc quan Borja, sense ser-ne gairebé conscient, començà a fer el seu dia a dia en català, "sobretot quan vaig fer primer d'ESO a l'institut". Ara Borja viu a Mallorca i parla en català amb normalitat.

Laura Marí és eivissenca "de pagès, com diuen els vilers", malgrat que la seva formació de Primària i Secundària la va fer en una escola i institut d'Eivissa. "A casa sempre hem parlat eivissenc"; ara bé, l'EGB, tot i que va néixer l'any 1983, la va fer en castellà perquè "era una escola de monges". No fou fins a l'institut Santa Maria de Vila, on Laura s'incorporà a 3r d'ESO, que "vam fer alguna assignatura en català, però gairebé quasi tot era en llengua castellana, llevat d'alguns professors. Record Bernat Joan, Neus Riba i Rosa Vallès, que feien les classes en català; gairebé cap altre més". No fou fins a la UIB, quan vaig venir a estudiar a Palma, que "vaig fer totes les assignatures en català". "A Eivissa el que ha passat sempre és que hi ha molta gent de pares de fora que no han parlat mai en català. Conec molt poca gent els pares de la qual siguin de fora i utilitzin el català, no més parlen català els de pares eivissencs. Amb els amics tot està molt mesclat: majoritàriament fem servir la llengua castellana per comunicar-nos". Laura ara és al capdavant d'una escola de música a Vila i fa les classes en català.

Infants de l'escola Joan Veny i Clar de Campos en una fotografia actual. CEIP JOAN VENY I CLAR

Dels primers joves de les Illes Balears que estudiaren en català

Borja Contreras
MAÓ

A casa rallàvem en castellà i vaig aprendre el català a l'escola i mirant la televisió. Als fills dels forans ens parlaven en castellà.

Laura Marí
EIVISSA

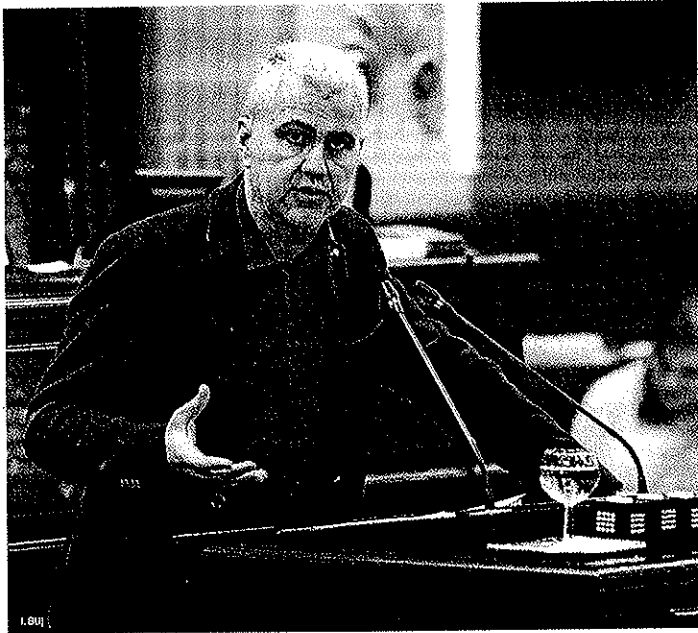
A l'escola apreníem bàsicament en castellà perquè hi havia molts d'infants que venien de fora, tot i que a casa nostra es parlava en eivissenc.

Toni Bonet
CAMPOS

Vaig estudiar al col·legi públic de Campos íntegrament en català, sense adorar-nos-en, amb una total normalitat.

Normalització: símbol i eina

Opinió

JOSEP MELIÀ QUES
DIPUTAT D'EL PI

La Llei de normalització lingüística de 1986 és un símbol i una eina. És un símbol perquè, després de 40 anys de dictadura franquista i després dels Decrets de Nova Planta de 1715, suposava una passa significativa en defensa de la identitat pròpia de les Illes Balears, era la manifestació d'una voluntat del nostre poble de capgirar la substitució lingüística i cultural patida durant anys i més anys. De fet, la seva aprovació per unanimitat de totes les forces polítiques acabava de confitar i posar la cirereta al símbol.

La Llei també és una eina, un instrument. Una eina per dur a terme unes polítiques que ens permetin anar de la anormalitat a la normalitat. Una eina que dona cobertura jurídica a una acció dels poders públics adreçada a fer de la llengua pròpia un idioma viu, vertebrador i cohesionador de la nostra societat.

Certament, es podria dir que ha estat més un símbol que un instrument. Més un símbol que una eina per la senzilla raó que els nostres governants han tingut una nul·la voluntat d'utilitzar-la o han tingut una actitud tímida en l'ús... Perquè la llei ens permet fer coses, ens legitima a fer-les, però s'ha d'acompanyar de les ganes i l'empenta per fer-les.

"La llei era la manifestació de la voluntat del nostre poble"

"Ens permet fer coses, però s'ha d'acompanyar de les ganes de fer-les"

En tot cas, per un país com les Balears, amb una convicció col·lectiva confusa i contradictòria i amb una migració de dimensions colossals, comptar amb aquesta llei era i és un triomf, un element absolutament aprofitable, un mecanisme a preservar i conservar. Precisament per això el Govern Bauzá la va modificar i baratar i precisament per això des d'El Pi i amb el suport de la nova majoria sorgida de les eleccions de maig de 2015 vàrem impulsar la recuperació de la versió original.

La Llei de normalització, de la qual celebrem els seus trenta anys i per molts d'anys, és un trampolí sòlid per avançar, per fer camí cap a un país que estimi i potenciï la nostra personalitat com a poble, és una oportunitat que hem d'administrar amb saviesa, amb intel·ligència, sabent que, en general, les seves imperfeccions són les imperfeccions d'aquestes illes enmig de la mar.

És evident que hi ha sectors socials que voldrien, que voldríem, anar més enllà. Tanmateix, hem de ser conscients de les nostres debilitats, hem d'actuar amb seny, i reivindicar la llei i totes les portes que ens deixa obertes pens que és una de les maneres d'encertar la trajectòria per arribar a l'itaca de la normalitat. Tenir un símbol i una eina ha de ser una gran ajuda en aquesta singladura.

Cap a un nou consens lingüístic

Opinió

XAVIER PERICAY
PORTAVEU DE C'S AL PARLAMENT

Han passat 30 anys des de s'aprovació de sa Llei de Normalització Lingüística de ses Illes Balears, i aquest simple fet hauria de merèixer una aturada i una reflexió. ¿Què ha passat durant aquest temps? ¿Quins han estat es guanys? ¿Quins costos hi ha hagut? Sa Conselleria de Transparència ha promès un informe sobre sa situació de sa llengua catalana, i és de desitjar que no tardí molt a presentar-lo. Però, mentrestant, bé podem avançar qualque dada i, en conseqüència, qualque hipòtesi.

En primer lloc, és evident que es coneixement de sa llengua, gràcies en bona part a s'ensenyança costejada amb fons públics, ha augmentat de forma considerable. També ho és, emperò, que aquest creixement s'ha produït per mitjà d'una política lingüística impositiva, consistent a convertir sa llengua que s'Estatut qualifica de pròpia en s'única llengua vehicular de s'ensenyament públic i de s'Administració autonòmica i local. Aquest abús, que contravé es drets de molts de ciutadans i obeeix en general a un propòsit ideològic, no ha ajudat gens ni mica es prestigi social de sa llengua catalana. Entre altres coses, perquè sa

versió que s'ha difós en aquests àmbits respon a un model estàndard caicat des que s'ha implantat a Catalunya i ben allunyat, per tant, d'allò que s'entén per mallorquí, menorquí, eivissenc i formenterer —és a dir, de ses modalitats insulars que es nostro Estatut mos demana de protegir, estudiar i fomentar—. I, llavors, perquè s'ús social no ha anat en consonància amb s'ús públic. És a dir, s'ha instal·lat entre es ciutadans s'idea que, en qüestions de llengua, una cosa són ses institucions, on es que comanden són es polítics, i una altra de molt diferent es món socioeconòmic, amb unes lleis regides pes lliure joc de s'oferta i sa demanda i, en definitiva, per sa llibertat d'elecció. De fet, i sense anar més enfora, entre 2004 i 2014 s'ús des català a Balears ha disminuït set punts percentuals. Hi pot haver influït, no ho neg, es creixement de sa població immigrant. Però aquest factor no basta a explicar es contrast.

En síntesi, aquell consens de fa 30 anys, que era un consens més polític que social, ha d'esser renovat, políticament i socialment, si volem que s'anomenada normalització lingüística deixi d'esser un estímul per uns i un element pertorbador per uns altres. No voler-ho veure, no voler-ho reconèixer, és enganar-se. En altres paraules, un mal negoci.

* Aquest article es publica sense corregir

